

ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Батан Ю. Д.,

*студент 4 курсу факультету міжнародно-правових відносин,
Національний університет «Одеська юридична академія»*

ФОРМУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ЯК МІЖГАЛУЗЕВОГО ІНСТИТУТУ НА ПРИКЛАДІ ГАЛУЗІ НІМЕЦЬКОГО ГОСПОДАРСЬКОГО КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА

Розвиток господарського права, так само як конституційна реформа в Україні, спричинює пошук нових ідей для покращення й оновленої систематизації галузей господарського та конституційного права. Однією з таких новацій можна вважати формування такого інституту як господарське конституційне право.

Прикладом даного інституту може слугувати німецька правова система. У німецькому господарському праві закріплено поділ на публічне господарське право, до якого належать господарське конституційне та господарське адміністративне право, та приватне господарське право, що містить торговельне право, корпоративне право, право картелів тощо. Основний Закон ФРН слугує взірцем нормативного акта, в якому закладено низку засадничих положень із питань регулювання економіки. Основу конституційного господарського права становлять норми Основного Закону, які регулюють економіку. У господарському конституційному праві Німеччини широко застосовуваним є поняття «економічна конституція», яким визначаються статті Основного Закону, що використовуються для врегулювання господарської діяльності [4, с. 108].

Німецькі науковці приділяють значну увагу конституційно-господарському праву у своїх навчальних і наукових виданнях. Скажімо, у науковому виданні Рольфа Штобера «Загальне господарсько-адміністративне право: Основи та принципи. Економічна конституція» розділ В, що присвячено конституційно-господарському праву ФРН, налічує понад половину обсягу книги та складається з 5 розділів: «Конституційні засади регулювання», «Принципи держави і права, що визначають суть управління»,

«Сфери дії господарсько-адміністративного права», «Основні права: охорона приватної господарської діяльності» та «Захист та межі господарської діяльності держави відповідно до положень економічної конституції» [3].

Абзац 3 статті 9 Основного Закону ФРН виділяє «право створювати об'єднання для охорони і поліпшення умов праці та економічних умов» та гарантує його «...кожному і для всіх професій. Угоди з метою обмеження цього права або перешкоджання його здійсненню недійсні, а спрямовані на це заходи протиправні».

Зі змісту Основного Закону ФРН особливу увагу слід звернути на статтю 14, яка стосується права власності та складається з трьох абзаців. Перший абзац встановлює: «Власність та право спадкування гарантуються. Їх зміст та межі визначаються законами». Другий абзац містить положення, що «власність зобов'язує. Користування нею повинно водночас слугувати спільному благу». Третій абзац гарантує, що «відчуження власності допускається лише в цілях загального блага. Воно може проводитися тільки за законом або на підставі закону, що регулює характер і розміри відшкодування. Відшкодування визначається на основі справедливого врахування інтересів суспільства і зацікавлених осіб. Спори про розміри відшкодування розглядаються судами загальної юрисдикції». Стаття 15 встановлює, що «земля і надра, природні ресурси і засоби виробництва можуть бути передані в цілях усупільнення в суспільну власність або в інші форми суспільного господарства відповідно до закону, що регулює види і розміри відшкодування. Щодо відшкодування відповідно діють речення 3 і 4 абзацу 3 статті 14» [2].

Враховуючи те, що в Конституції України не настільки ґрунтовну увагу приділено регулюванню економіки та господарської діяльності, пропонується на даний час виділення господарського конституційного права в Україні не як галузі чи підгалузі, а спершу як міжгалузевого інституту українського господарського та конституційного права. Інститут права — конкретизована правовим режимом цілісність правових норм, за допомогою яких здійснюється регулювання групи суспільних відносин із застосуванням галузевого методу регулювання для досягнення єдиної мети [5, с. 135].

Конституційно-правові норми, які регулюють економічні відносини в Україні [1] та потенційно можуть увійти до вищезгаданого міжгалузевого інституту, можна поділити на такі групи:

- 1) засадничі норми основ формування правового господарського порядку в Україні (статті 1, 3, 8, 9, 15 — 18 КУ);
- 2) які стосуються права власності (статті 13, 14, 41);
- 3) які стосуються інших прав, свобод й обов'язків людини і громадянина (статті 24, 36, 42 — 45, 58, 61, 67);
- 4) щодо компетенції законодавчої влади (п. 3 — 6, 14, 16, 18, 19, 24, 36 ч. 1 ст. 85, п. 5, 7 — 9 ч. 1, п. 1, 8 ч. 2 ст. 92, 98 — 100);
- 5) щодо компетенції Президента України (п. 1, 12, 14, 15, 29, 30 ч. 1 ст. 106);
- 6) щодо компетенції Кабінету Міністрів України (п. 1, 3 — 8 ч. 1 ст. 116);
- 7) щодо компетенції місцевих органів влади (п. 3 — 5 ч. 1 ст. 119, ст. 140, 142 — 143).

Також джерелом конституційного господарського права можна вважати рішення Конституційного Суду України — наприклад, рішення КСУ від 5 лютого 2013 року щодо офіційного тлумачення ч. 4 ст. 58, ч. 1 ст. 64 Закону України «Про господарські товариства».

Таким чином, конституційне господарське право можна визначити як впорядковану сукупність правових норм, що здійснює регулювання основоположних економічних відносин у джерелах конституційного права, та являє собою міжгалузевий інститут господарського та конституційного права з перспективою стати окремою галуззю національного права.

Література

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року зі змінами, внесеними 1 лютого 2011 року та 19 вересня 2013 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>.
2. Основной Закон Федеративной Республики Германия от 23 мая 1949 г. с последующими изменениями и дополнениями до 20 октября 1997 года [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://constitutions.ru/archives/247>.
3. Stober R. Allgemeines Wirtschaftsverwaltungsrecht: Grundlagen des Wirtschaftsverfassungs- und Wirtschaftsverwaltungsrechts, des Weltwirtschafts- und Binnenmarktrechts [elektronische Ressource]. — W. Kohlhammer Verlag, 2008. — 325 S. — Verfügbar unter: http://books.google.com.ua/books?id=FQVqc4_h13oC&pg.
4. Дятленко Н.М. Посилення публічно-правового регулювання в ФРН — орієнтир для України / Н. М. Дятленко // Держава та регіони. Серія Право. — Вип. 3. — 2010. — С. 107 — 112.
5. Общетеоретическая юриспруденция: учебный курс : учебник / под ред. Ю. Н. Оборотова. — О.: Фенікс, 2011. — 436 с.